

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. rugpjūčio 2 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės saugumo ir teisingumo erdvė – Jurisdikcija ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimas bei vykdymas – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – Taikymo sritis – 2 straipsnio 11 punktą – Sąvoka „neteisėtas vaiko išvežimas ar negražinimas“ – 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija – Prašymas grąžinti mažametį vaiką, kurio tėvams paskirta bendra vaiko globa – Trečiosios šalies pilietis – Vaiko ir jo motinos perdavimas valstybei narei, pagal Reglamentą (ES) Nr. 604/2013 („Dublinas III“) atsakingai už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą“

Byloje C-262/21 PPU

dėl *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis Teismas, Suomija) 2021 m. balandžio 23 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2021 m. balandžio 23 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

A

prieš

B

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot (pranešėjas), teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan ir N. Jääskinen,

generalinis advokatas P. Pikamäe,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2021 m. birželio 28 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A, atstovaujamo *asianajaja* J. Kuusivaara,
- B, atstovaujamos *luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat* E. Wehka-aho ir A. Saarikoski,
- Suomijos vyriausybės, atstovaujamos H. Leppo,

* Proceso kalba: suomių.

- Švedijos vyriausybės, atstovaujamos O. Simonsson, J. Lundberg, C. Meyer-Seitz, A. M. Runeskjöld, M. Salborn Hodgson, H. Shev, H. Eklinder ir R. Shahsavan Eriksson,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. Huttunen, W. Wils ir A. Azema,

susipažinęs su 2021 m. liepos 14 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243, toliau – reglamentas „Briuselis IIa“), 13 straipsnio pirmos pastraipos b punkto, 1980 m. spalio 25 d. Hagoje sudarytos Konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – Hagos konvencija) 20 straipsnio ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių konvencijos (toliau – Chartija) 24 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant A ir B, trečiosios valstybės piliečių – nepilnamečio vaiko tėvo ir motinos – ginčą dėl prašymo, kurį tėvas pagal Hagos konvenciją pateikė dėl vaiko grąžinimo į Švediją po to, kai vaikas ir jo motina buvo perduoti Suomijai vykdant sprendimą, priimtą remiantis 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31, toliau – Reglamentas „Dublinas III“).

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

- 3 1980 m. Hagos konvencijos 1 straipsnyje numatyta:

„Šios Konvencijos tikslai yra:

- a) užtikrinti, kad neteisėtai į bet kurią Susitariančiąją Valstybę išvežti ar jose laikomi vaikai būtų greitai grąžinti;
- b) garantuoti, kad vienos Susitariančiosios Valstybės teisės aktų nustatytos globos teisės ir teisė matytis su vaiku būtų gerbiamos ir kitose Susitariančiosiose Valstybėse.“

4 Minėtos konvencijos 13 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodyta:

„Nepaisant ankstesnio straipsnio nuostatų, valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad:

a) asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri rūpinosi vaiku, vaiko išvežimo ar laikymo metu iš tiesų nesinaudojo globos teisėmis arba neprieštaravo ar vėliau sutiko, kad vaikas būtų išvežtas ar laikomas; arba

b) yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad vaikas pakliūs į kitą netoleruotiną situaciją.“

5 Šios konvencijos 20 straipsnyje numatyta:

„Gali būti atsisakyta grąžinti vaiką pagal 12 straipsnio nuostatas, jei to neleidžia valstybės, į kurią kreipiamasi, pagrindiniai žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos principai.“

Sąjungos teisė

Reglamentas „Briuselis IIa“

6 Reglamento „Briuselis IIa“ 5, 17 ir 33 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(5) Siekiant užtikrinti lygybę visiems vaikams, šis reglamentas taikomas visiems sprendimams dėl tėvų pareigų, įskaitant vaiko apsaugos priemones, neatsižvelgiant į ryšį su santuokos byla.

<...>

(17) Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma [Hagos konvencija], papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. <...>

<...>

(33) Šis reglamentas pripažįsta [Chartijos] principus ir jų laikosi. Visų pirma juo siekiama užtikrinti pagarbą pagrindinėms vaiko teisėms, išdėstytoms [Chartijos] 24 straipsnyje.“

7 Šio reglamento 1 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

<...>

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

<...>

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

- a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;
- b) globos, rūpybos ir panašiomis institucijomis [panašiais institutais];
- c) asmens ar institucijos, atsakingos už vaiko asmenį ar turtą, skyrimu ir funkcijomis, atstovavimu vaikui [asmens ar institucijos, kurie turi rūpintis vaiko asmeniu ar jo turtu, atstovauti ar padėti vaikui, skyrimu ir funkcijoms];
- d) vaiko paskyrimu į šeimą (šeimyną) ar globos instituciją;
- e) vaiko apsaugos priemonėmis, susijusiomis su vaiko turto administravimu, išsaugojimu ar perleidimu.“

8 Reglamento 2 straipsnyje nurodyta:

„Šiame reglamente:

<...>

- 7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu. [Jos apima, be kita ko, globos teises ir bendravimo teises];

<...>

- 11) „neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negrąžinimas tais atvejais, kai:
- a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, [teisę];

ir

- b) jei išvežimo ar negrąžinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamos drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamos išvežimui ar negrąžinimui [jeigu vaikas nebūtų išvežtas ar negrąžintas]. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių [pareigų] turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.“

9 To paties reglamento 11 straipsnio 1 ir 4 dalyse numatyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis [Hagos konvencija] sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje, nei jis nuolat gyveno [iki pat neteisėto išvežimo ar negrąžinimo], valstybėje narėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

<...>

4. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką remdamasis [Hagos konvencijos] 13b straipsniu [13 straipsnio b punktu], jei nustatoma, kad imtasi priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį sugrąžinus.“

Reglamentas „Dublinas III“

10 Reglamento „Dublinas III“ 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vykdamos visas šiame reglamente numatytas procedūras, valstybės narės pirmiausia vadovaujasi vaiko interesais.“

11 Reglamento „Dublinas III“ 12 straipsnio 3 dalyje nurodyta:

„Jei prašytojas turi daugiau kaip vieną galiojantį skirtingų valstybių narių išduotą teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą arba vizą, atsakomybę už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą valstybės narės prisiima tokia tvarka:

a) teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą išdavusi valstybė narė, suteikusi teisę būti ilgiausią laikotarpį, arba tais atvejais, kai galiojimo laikotarpiai yra vienodi, – valstybė narė, išdavusi teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą, kurio galiojimo laikas baigiasi paskiausiai;

<...>“

12 Šio reglamento 29 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta:

„1. Prašytojas arba kitas 18 straipsnio 1 dalies c arba d punkte nurodytas asmuo iš prašančiosios valstybės narės atsakingai valstybei narei perduodamas pagal prašančiosios valstybės narės nacionalinę teisę, atitinkamoms valstybėms narėms pasikonsultavus, kiek praktiškai įmanoma greičiau, bet ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo kitos valstybės narės prašymo atitinkamą asmenį perimti savo žinion arba atsiimti gavimo arba nuo galutinio sprendimo dėl skundo ar peržiūrėjimo priėmimo, jei sprendimo vykdymas buvo sustabdytas pagal 27 straipsnio 3 dalį.

<...>

3. Jei asmuo perduotas klaidingai arba jei buvo patenkintas skundas dėl sprendimo perduoti asmenį arba prašymas dėl sprendimo peržiūrėjimo po to, kai asmuo buvo perduotas, perdavusi valstybė narė nedelsdama tą asmenį priima atgal.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13 2019 m. gegužės mėn. trečiosios valstybės piliečiai A ir B, iki tol gyvenę Suomijoje nuo 2016 m., persikėlė gyventi į Švediją. 2019 m. rugsėjo 5 d. jiems gimė vaikas. Vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta tuomet buvo Švedijoje, o abu jo tėvai naudojosi bendra jo globos teise.

14 Motina, remdamasi tėvui suteiktu leidimu gyventi šalyje kaip darbuotojui, buvo gavusi šeimos leidimą gyventi Suomijoje nuo 2017 m. gruodžio 28 d. iki 2021 m. gruodžio 27 d. ir dėl šeimos ryšių išduotą leidimą gyventi Švedijoje nuo 2019 m. kovo 11 d. iki 2020 m. rugsėjo 16 d.

- 15 2019 m. lapkričio 11 d. sprendimu kompetentingos Švedijos institucijos perėmė vaiką savo žinion ir kartu su motina apgyvendino moterų prieglaudoje Švedijoje iki jų perdavimo Suomijai 2020 m. lapkričio 24 d. Šis sprendimas buvo paliktas galioti 2020 m. sausio 17 d. administracinio teismo sprendimu; minėtas teismas rėmėsi tuo, kad tėvas vaiko akivaizdoje smurtavo prieš motiną, kilo reali grėsmė vaiko raidai bei sveikatai ir rizika, kad tėvas be motinos sutikimo jį gali išsivežti į tėvų kilmės šalį.
- 16 Remiantis papildoma informacija, kurią Švedijos vyriausybė pateikė atsakydama į Teisingumo Teismo prašymą, tėvas įkurdinimo pradžioje turėjo teisę pamatyti tik vaiko nuotraukas ir vaizdo įrašus. Vėliau buvo rengti susitikimai dalyvaujant socialiniam darbuotojui, bet dėl mažo vaiko amžiaus ir dėl to, kad tėvas nebuvo laikomas saugiu vaikui asmeniu, kontaktai buvo labai trumpi.
- 17 2019 m. lapkričio 21 d. tėvas, remdamasis savo šeiminiiais ryšiais su vaiku, pateikė prašymą išduoti vaikui leidimą gyventi Švedijoje. 2019 m. gruodžio 4 d. motina taip pat paprašė išduoti vaikui leidimą gyventi Švedijoje.
- 18 2020 m. rugpjūčio 7 d. motina pateikė Švedijoje prašymą dėl prieglobsčio suteikimo jai ir vaikui, remdamasi patirtu tėvo smurtu šeimoje ir didele rizika, kad grįžus į kilmės šalį patirs tėvo šeimos smurtą garbės vardan.
- 19 2020 m. rugpjūčio 27 d. Suomija nurodė esanti atsakinga už motinos ir vaiko prieglobsčio prašymų nagrinėjimą pagal reglamento „Dublinas III“ 12 straipsnio 3 dalį, motyvuodama tuo, kad Suomijos Respublikos išduoto leidimo gyventi šalyje galiojimo terminas (2021 m. gruodžio 27 d.) baigiasi vėliau nei Švedijos Karalystės išduoto leidimo gyventi galiojimo terminas (2020 m. rugsėjo 16 d.).
- 20 2020 m. spalio 27 d. sprendimu Švedijos institucijos nutraukė tėvo prašymo išduoti vaikui leidimą gyventi šalyje nagrinėjimą, kaip nepriimtina atmetė motinos prieglobsčio prašymą, pateiktą savo ir vaiko vardu, ir nurodė perduoti vaiką ir motiną Suomijai. Iš šio sprendimo matyti, kad jį priimant vaiko interesai buvo įvertinti pagal reglamento „Dublinas III“ 6 straipsnio 1 dalį. Šiuo klausimu laikytasi nuomonės, kad tėvas kelia grėsmę vaikui, ir atsižvelgiant į tai, kad vaikas su tėvu neturėjo kontaktų, tėvo ir vaiko atskyrimas tam tikram laikui neprieštarauja vaiko interesams. Be to, kadangi tėvas turi leidimą gyventi Suomijoje, vaiko perdavimas šiai valstybei nebuvo laikomas kliūtimi tėvui pasinaudoti bendravimo teise.
- 21 2020 m. lapkričio 24 d. motina savanoriškai įvykdė Švedijos institucijų pagal reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnio 1 dalį priimtą sprendimą dėl jos ir vaiko perdavimo Suomijai.
- 22 2020 m. gruodžio 7 d. tėvas apskundė Švedijos institucijų sprendimą nutraukti jo prašymo išduoti vaikui leidimą gyventi šalyje nagrinėjimą ir perduoti vaiką Suomijai.
- 23 2020 m. gruodžio 21 d. sprendimu *Migrationsdomstolen i Stockholm* (Stokholme posėdžiaujantis imigracijos bylų teismas, Švedija) panaikino šį sprendimą ir gražino bylą Švedijos imigracijos tarnybai, atsižvelgdamas į tai, kad vykstant procesui vaiko tėvas nebuvo išklaustas.
- 24 2020 m. gruodžio 29 d. sprendimu Švedijos imigracijos tarnyba nutraukė bylas po to, kai vaikas išvyko į Suomiją. 2021 m. sausio 19 d. tėvas apskundė šį sprendimą *Migrationsdomstolen i Stockholm* (Stokholme posėdžiaujantis imigracijos bylų teismas, Švedija), o jo skundas buvo atmestas 2021 m. balandžio 6 d. sprendimu.

- 25 2021 m. sausio 5 d. tėvas, remdamasis šeiminiėmis priežastimis, pateikė Švedijos institucijoms naują prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje. Šiuo metu Švedijoje nagrinėjamas prašymas išduoti leidimą gyventi.
- 26 2021 m. sausio 11 d. motina pateikė prašymą jai ir vaikui suteikti prieglobstį Suomijoje. 2021 m. kovo 26 d. Suomijos institucijos panaikino motinos leidimą gyventi Suomijoje, kuris iš esmės turėjo nustoti galioti 2021 m. gruodžio 27 d. Šiuo metu Suomijoje nagrinėjami prieglobsčio prašymai.
- 27 Dėl globos teisių pažymėtina, kad 2020 m. lapkričio mėn., t. y. prieš pat motinos ir vaiko perdavimą Suomijai, *Västmanlands tingsrätt* (Vestmanlando pirmosios instancijos teismas, Švedija) paliko galioti bendrą vaiko globą abiem tėvams. Vaiko motina nesutiko su tuo, kad po vaiko perdavimo Suomijai šis Švedijos teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą. 2021 m. balandžio 29 d. minėtas teismas nutraukė tėvų santuoką, suteikė išimtinę vaiko globą motinai ir atmetė prašymą dėl vaiko tėvo bendravimo teisių. 2021 m. birželio 23 d. ir 24 d. *Svea hovrätt* (Stokholme posėdžiaujantis apeliacinis teismas, Švedija) sprendimu buvo atmetas tėvo prašymas priimti apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo.
- 28 2020 m. gruodžio 21 d. tėvas pateikė skundą *Helsingin hovioikeus* (Helsinkio apeliacinis teismas, Suomija) ir paprašė nurodyti nedelsiant grąžinti vaiką į Švediją. 2021 m. sausio 26 d. raštu Švedijos institucijos atkreipė šio teismo dėmesį į tai, kad vaikas ir motina neturėjo Švedijoje galiojančių leidimų gyventi šalyje, todėl neturėjo teisės atvykti į Švediją ir ten gyventi.
- 29 2021 m. vasario 25 d. sprendimu *Helsingin hovioikeus* (Helsinkio apeliacinis teismas) atmetė skundą ir, be kita ko, pažymėjo, kad nėra pagrindo manyti, jog motina neteisėtai išvežė vaiką iš savo gyvenamosios vietos šalies. Tėvas pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui kasacinį skundą dėl šio sprendimo panaikinimo.
- 30 Šiomis aplinkybėmis *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis Teismas, Suomija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar [reglamento „Briuselis Ila“] 2 straipsnio 11 punkto nuostata dėl neteisėto vaiko išvežimo turi būti aiškinama taip, kad taip gali būti kvalifikuojama situacija, kai vienas iš tėvų be kito iš tėvų sutikimo išveža vaiką iš jo gyvenamosios valstybės į kitą valstybę narę, kuri, vadovaujantis institucijos sprendimu dėl perdavimo, priimtu pagal [Reglamentą „Dublinas III“], yra atsakinga valstybė narė?
 2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar reglamento „Briuselis Ila“ 2 straipsnio 11 punkto nuostata dėl neteisėto vaiko negrąžinimo turi būti aiškinama taip, kad taip gali būti kvalifikuojama situacija, kai vaiko gyvenamosios vietos valstybės teismas panaikino institucijos priimtą sprendimą perduoti bylos nagrinėjimą, bet vaikas, kurį prašoma grąžinti, nebeturi nei galiojančio leidimo gyventi savo gyvenamosios vietos valstybėje, nei teisės atvykti į šią valstybę ar joje gyventi?
 3. Jeigu, atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį arba antrąjį klausimą, reglamentas „Briuselis Ila“ turi būti aiškinamas taip, kad tai yra neteisėtas vaiko išvežimas ar negrąžinimas, ir jeigu dėl to vaikas turėtų būti grąžintas į savo gyvenamosios vietos valstybę, ar [Hagos konvencijos] 13 straipsnio pirmos pastraipos b punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį vaikas negali būti grąžintas dėl to, kad:

- i) yra didelė rizika, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, kad jeigu kūdikis, kurį asmeniškai prižiūrėjo motina, būtų sugražintas vienas, jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba jis pakliūtų į kitą netoleruotiną situaciją; arba
 - ii) vaikas savo gyvenamosios vietos valstybėje būtų perimtas globon ir vienas arba kartu su motina apgyvendintas globos namuose, o tai reikštų, kad yra didelė rizika, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, kad sugražinus vaiką jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala ar kad jis pakliūtų į kitą netoleruotiną situaciją; arba
 - iii) neturėdamas galiojančio leidimo gyventi šalyje, vaikas pakliūtų į netoleruotiną padėtį, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą?
4. Jeigu, atsižvelgiant į atsakymą į trečiąjį klausimą, [Hagos konvencijos] 13 straipsnio pirmos pastraipos b punkte numatyti negražinimo motyvai gali būti aiškinami taip, kad yra didelė rizika, jog sugražinus vaiką jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba jis pakliūtų į kitą netoleruotiną situaciją, ar reglamento „Briuselis IIa“ 11 straipsnio 4 dalį kartu su [Chartijos] 24 straipsnyje ir tame pačiame reglamente vartojama vaiko interesų sąvoka turi būti aiškinama taip, kad, esant tokiai situacijai, kai nei vaikas, nei jo motina neturi galiojančio leidimo gyventi vaiko gyvenamosios vietos valstybėje, taigi neturi ir teisės įvažiuoti į šią šalį ar joje gyventi, vaiko gyvenamosios vietos valstybė turi imtis tinkamų priemonių, kad užtikrintų teisėtą vaiko ir jo motinos buvimą atitinkamoje valstybėje narėje? Jeigu vaiko gyvenamosios vietos valstybė turi tokią pareigą, ar valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo principą reikia aiškinti taip, kad vaiką perduodanti valstybė narė, remdamasi šiuo principu, gali daryti prielaidą, jog vaiko gyvenamosios vietos valstybė įvykdys šias pareigas, ar atsižvelgiant į vaiko interesus reikia, kad gyvenamosios vietos valstybės institucijos nurodytų konkrečias priemones, kurių buvo ar bus imtasi siekiant apsaugoti vaiką, kad jį perduodanti valstybė narė galėtų konkrečiai įvertinti, ar šios priemonės atitinka vaiko interesus?
5. Jeigu vaiko gyvenamosios vietos valstybė neturi ketvirtajame prejudiciniame klausime nurodytos pareigos imtis tinkamų priemonių, ar, atsižvelgiant į [Chartijos] 24 straipsnį, trečiojo prejudicinio klausimo i–iii papunkčiuose nurodytose situacijose [Hagos konvencijos] 20 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal šią nuostatą vaiko gražinimas galėtų būti vertinamas kaip prieštaraujantis pagrindiniams žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos principams?“

Procesas Teisingumo Teisme

- 31 2021 m. gegužės 21 d., atsakydamas į Teisingumo Teismo prašymą pateikti informacijos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, pažymėjo, kad tėvo prašymas nurodyti gražinti vaiką remiantis reglamentu „Dublinas III“ buvo atmestas kaip nepriimtinas.
- 32 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino antrojo prejudicinio klausimo formuluotę:

„Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar reglamento „Briuselis IIa“ 2 straipsnio 11 punkto nuostata dėl neteisėto vaiko negražinimo turi būti aiškinama taip, kad taip gali būti kvalifikuojama situacija, kai vaiko gyvenamosios vietos valstybės teismas panaikino institucijos priimtą sprendimą perduoti bylos, nutrauktos vaikui ir motinai išvykus iš savo gyvenamosios vietos valstybės, nagrinėjimą, bet vaikas, kurį reikalaujama gražinti, nebeturi nei galiojančio leidimo gyventi savo gyvenamosios vietos valstybėje, nei teisės atvykti į šią valstybę ar joje gyventi?“

- 33 2021 m. gegužės 31 d. raštu Švedijos vyriausybė atsakė į Teisingumo Teismo raštu pateiktus klausimus ir pateikė jo prašytus dokumentus.

Dėl prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros

- 34 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė šį prašymą nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.
- 35 Grįsdamas savo prašymą jis pabrėžė, kad atsakymai, kuriuos Teisingumo Teismas pateiks į prejudicinius klausimus, turės lemiamą reikšmę sprendžiant ginčą, nes atsižvelgdamas į juos jis turės nurodyti grąžinti vaiką į Švediją arba jo negrąžinti. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, nurodė reglamento „Briuselis IIa“ 17 konstatuojamąją dalį, kurioje nustatyta, kad vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant, ir patikslino, kad, atsižvelgiant į vaiko amžių, gyvenimo Suomijoje trukmę ir tai, kad dėl išsitęsusių proceso gali būti pakenkta tėvo ir jo vaiko santykių raidai, jam atrodo absoliučiai būtina taikyti skubos procedūrą.
- 36 Šiuo klausimu pažymėtina, pirma, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl reglamento „Briuselis IIa“, priimto remiantis, be kita ko, EB sutarties 61 straipsnio c punktu, dabar – SESV 67 straipsniu, kuris yra SESV trečiosios dalies V antraštinėje dalyje, skirtoje laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei, išaiškinimo. Todėl jis gali būti nagrinėjamas pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.
- 37 Antra, pagrindinėje byloje nagrinėjamą skundą pareiškė tėvas, ištisus mėnesius atskirtas nuo dvejų metų neturinčio vaiko, siekdamas, kad jis pagal Hagos konvenciją nedelsiant būtų grąžintas į Švediją.
- 38 Šiomis aplinkybėmis atsižvelgusi į teisėjo pranešėjo siūlymą ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone Teisingumo Teismo pirmoji kolegija 2021 m. gegužės 6 d. nusprendė tenkinti nacionalinio teismo prašymą ir nagrinėti bylą pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 39 Pirmuoju ir antruoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar reglamento „Briuselis IIa“ 2 straipsnio 11 punktą turi būti aiškinamas taip, kad neteisėtu išvežimu arba neteisėtu negrąžinimu, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, gali būti laikoma tokia situacija, kai vienas iš tėvų, vykdydamas sprendimą dėl perdavimo, kurį viena valstybė narė priėmė pagal reglamentą „Dublinas III“, be kito iš tėvų sutikimo turi išvežti savo vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės į kitą valstybę narę ir likti toje valstybėje narėje po to, kai buvo panaikintas sprendimas dėl perdavimo, o pirmosios valstybės narės institucijos nėra nusprendusios perduotus asmenis perimti savo žinion arba leisti jiems gyventi šalyje.

- 40 Pirma, dėl reglamento „Briuselis IIa“ materialinės taikymo srities pažymėtina, kad iš jo 1 straipsnio 1 dalies b punkto matyti, jog šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms, be kita ko, su tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu. Šiomis aplinkybėmis sąvoka „civilinė byla“ turi būti suprantama ne siaurai, o kaip autonominė Sąjungos teisės sąvoka, apimanti pirmiausia visus prašymus, priemones ar sprendimus dėl „tėvų pareigų“, kaip tai suprantama pagal šį reglamentą, laikantis jo 5 konstatuojamojoje dalyje priminto tikslo (šiuo klausimu žr. 2015 m. spalio 21 d. Sprendimo *Gogova*, C-215/15, EU:C:2015:710, 26 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 41 Šiuo požiūriu reglamento „Briuselis IIa“ 2 straipsnio 7 punkte sąvoka „tėvų pareigos“ apibrėžiama plačiai, kaip apimanti visas su vaiko asmeniu ar turtu susijusias teises ir pareigas, suteikiamas fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu. Be to, nors šio reglamento 1 straipsnio 2 dalyje pateiktas sąrašas bylų, kurioms, kaip susijusioms su „tėvų pareigomis“, taikomas šis reglamentas, tas sąrašas yra ne baigtinis, o tik pavyzdinis, kaip rodo frazės „be kita ko“ vartojimas (2015 m. spalio 21 d. Sprendimo *Gogova*, C-215/15, EU:C:2015:710, 27 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 42 Siekiant nustatyti, ar prašymas patenka į reglamento „Briuselis IIa“ taikymo sritį, reikia remtis jo dalyku (2015 m. spalio 21 d. Sprendimo *Gogova*, C-215/15, EU:C:2015:710, 28 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 43 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad vaiko tėvas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikė prašymą, siekdamas, kad vaikas pagal Hagos konvenciją būtų nedelsiant grąžintas į Švediją. Taigi, kadangi tokio prašymo, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, dalykas susijęs su tėvų pareigomis, reglamentas „Briuselis IIa“ taikomas.
- 44 Antra, kalbant apie vaiko išvežimo ar negražinimo kvalifikavimą kaip neteisėto, pažymėtina, kad iš paties reglamento „Briuselis IIa“ 2 straipsnio 11 punkto teksto matyti, kad tokiu laikomas vaiko išvežimas ar negražinimas pažeidžiant globos teises, įgytas teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu, pagal valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negražinimo, teisę, jeigu išvežimo ar negražinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamosi kartu ar atskirai arba būtų buvę naudojamosi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar negražinamas.
- 45 Kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 34 punkte, iš šios nuostatos matyti, kad vaiko išvežimas ar negražinimas kvalifikuojamas kaip neteisėtas, kai tenkinamos dvi sąlygos, t. y. pirma, vaikas turi būti išvežtas pažeidžiant globos teises, įgytas pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negražinimo, teisę, taigi tam reikia nustatyti nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą iki jo išvežimo, ir, antra, turėjo būti faktiškai naudotasi globos teisėmis arba jomis būtų buvę naudojamosi, jei vaikas nebūtų neteisėtai išvežtas ar negražinamas (šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 53 punktą).
- 46 Tai patvirtina ir reglamentu „Briuselis IIa“ siekiamas tikslas. Kaip matyti iš jo preambulės, juo siekiama sukurti teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo principu grindžiamą teisminę erdvę įtvirtinant jurisdikcijos nustatymo ir teismo sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, pripažinimo ir vykdymo taisykles, o Hagos konvencijos, kaip matyti iš jos 1 straipsnio a punkto, tikslas yra užtikrinti, kad neteisėtai į bet kurią susitariančiąją valstybę išvežti ar joje laikomi vaikai būtų greitai grąžinti; egzistuoja glaudus ryšys tarp šių dviejų instrumentų, kurių bendras tikslas iš esmės yra atgrasyti nuo vaikų grobimo išvežant į kitas valstybes nares, o grobimo atveju – pasiekti,

kad vaikas būtų nedelsiant sugražintas į valstybę, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta (2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *C. E. ir N. E.*, C-325/18 PPU ir C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, 47 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 47 Hagos konvencijoje ir reglamente „Briuselis IIa“ numatyta grąžinimo procedūra skirta tam, kad vienas iš tėvų negalėtų sustiprinti savo padėties vaiko globos klausimu, kai neteisėtai elgdamasis išvengia teismų, kuriems pagal šiame reglamente numatytas taisykles iš principo priklauso priimti sprendimą dėl jo, kaip vieno iš tėvų, turimų pareigų, jurisdikcijos (šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Detiček*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 49 punktą; 2014 m. spalio 9 d. Sprendimo *C*, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 67 punktą ir 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17, EU:C:2017:436, 63 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 48 Aplinkybė, kad vienas iš tėvų, kuris turi vaiko globos teises, išvyksta su vaiku į kitą valstybę narę nei ta, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, siekdamas įvykdyti sprendimą dėl jo ir vaiko perdavimo, kurį priėmė kompetentingos nacionalinės institucijos pagal reglamentą „Dublinas III“, negali būti laikoma neteisėtu elgesiu, kaip tai suprantama pagal ankstesniame punkte nurodytą jurisprudenciją, iš kurio gali būti kildinamas neteisėtas išvežimas, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis IIa“ 2 straipsnio 11 punktą, nesant reikalo prieš tai patikrinti, ar įvykdytos šio sprendimo 45 punkte nurodytos sąlygos, visų pirma sąlygą dėl išvežimo pažeidžiant faktiškai įgyvendinamas globos teises.
- 49 Sprendimo dėl perdavimo, kuris buvo privalomas vienam iš tėvų ir vaikui, laikymasis – nes perdavimo dieną jis buvo vykdytinas ir tuo metu nebuvo nei sustabdytas, nei panaikintas – turi būti laikomas paprasčiausia teisine šio sprendimo pasekme, dėl kurios vienam iš tėvų negali būti reiškiamas prieštaravimas.
- 50 Be to, pasilikimas valstybės narės, atsakingos už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, teritorijoje taip pat negali būti laikomas neteisėtu elgesiu net ir panaikinus sprendimą dėl perdavimo, kai po perdavimo momento perdavimą įvykdžiusios valstybės narės institucijos pagal reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnio 3 dalį nėra priėmusios sprendimo dėl vieno iš tėvų ir vaiko atsiėmimo ir kai jiems neleidžiama gyventi toje valstybėje narėje.
- 51 Esant tokiai situacijai, vaiko negrąžinimas tiesiog yra tik jo administracinės padėties pasekmė, nustatyta vykdytinais valstybės narės, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, sprendimais.
- 52 Galiausiai pridurtina, kad aiškinimas, pagal kurį tarptautinės apsaugos prašytojas, kaip antai motina pagrindinėje byloje, turėtų susilaikyti nuo sprendimo dėl perdavimo vykdymo, motyvuojant tuo, kad jo elgesys gali būti laikomas neteisėtu pagal reglamentą „Briuselis IIa“, pakenktų teisinio saugumo principui ir reglamento „Dublinas III“ tikslų įgyvendinimui.
- 53 Taigi į pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus atsakytina, kad reglamento „Briuselis IIa“ 2 straipsnio 11 punktą turi būti aiškinamas taip, kad neteisėtu išvežimu arba neteisėtu negrąžinimu, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, negali būti laikoma tokia situacija, kai vienas iš tėvų, vykdydamas sprendimą dėl perdavimo, kurį viena valstybė narė priėmė pagal reglamentą „Dublinas III“, be kito iš tėvų sutikimo turi išvežti savo vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės į kitą valstybę narę ir likti toje valstybėje narėje po to, kai buvo panaikintas sprendimas dėl perdavimo, o pirmosios valstybės narės institucijos nėra nusprendusios perduotus asmenis perimti savo žinion arba leisti jiems gyventi šalyje.

Dėl trečiojo ir ketvirtojo klausimų

- 54 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmuosius du klausimus, nereikia atsakyti į trečiąjį–penktąjį klausimus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 55 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 2 straipsnio 11 punktą turi būti aiškinamas taip, kad neteisėtu išvežimu arba neteisėtu negražinimu, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, negali būti laikoma tokia situacija, kai vienas iš tėvų, vykdydamas sprendimą dėl perdavimo, kurį viena valstybė narė priėmė pagal 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, be kito iš tėvų sutikimo turi išvežti savo vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės į kitą valstybę narę ir likti toje valstybėje narėje po to, kai buvo panaikintas sprendimas dėl perdavimo, o pirmosios valstybės narės institucijos nėra nusprendusios perduotus asmenis perimti savo žinion arba leisti jiems gyventi šalyje.

Parašai.